

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ
ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСАХ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

**II-ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

18 листопада 2021 року

ВІННИЦЯ 2021

УДК: 1(091):004.83

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету
ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА
проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович

професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор
Вергелес Костянтин Миколайович

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковщенко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Мельник Віктор Мирославович, кандидат політичних наук викладач кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах. Матеріали доповідей та виступів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 18 листопада 2021 року Вінниця 2021. Видавець ФОП Кушнір Ю.В. – 196 с.

ISBN 978-617-7721-38-2

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах**», яка відбулась у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 18 листопада 2021 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та всім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори конференції та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова протокол № 3 від 25 листопада 2020р.

УДК: 1(091):004.83

ISBN 978-617-7721-38-2

ЗМІСТ

1. Власенко О.В., Вергелес К.М., Вергелес Т.М. ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	6
2. Беднарчик Т.Р., Беднарчик М.В. ДОБРОЧЕСНІСТЬ НАУКОВЦЯ ЯК СВИТОГЛЯДНА ПРОБЛЕМА.....	9
3. Белкін І.В. ПРОЦЕДУРНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ, ПРОВЕДЕННЯ І РОЗБІР РОЛЬОВОЇ ГРИ.....	14
4. Бобело В.С. НАЦІОНАЛЬНІ МАРКЕРИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬНОМУ ДІАЛОЗІ	17
5. Богатчук С.С. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТА ЦЕРКОВНОЇ ВЛАДИ В РОЗДУМАХ П. МОГИЛИ	23
6. Борейко Ю.Г. МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ ТА ТОПОНІМИ ЯК МАРКЕРИ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	26
7. Васюк І.В. РОЛЬ ГУМАНІТАРНОГО МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ Й ПОСТАКАДЕМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	28
8. Вороний Д.Р. РОЛЬ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В ПОШУКАХ ВНУТРІШНЬОЇ ГАРМОНІЇ.....	33
9. Гаврильченко Ю.П. СБЕРЕГАТЕЛЬНОЕ ДЕЛО И СБЕРЕГАТЕЛЬНАЯ КУЛЬТУРА В РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ.....	35
10. Гольд О.Ф. АНТИАМЕРИКАНІЗАЦІЯ ЯК ПРИКЛАД СОЦІАЛЬНОЇ ДИВЕРГЕНЦІЇ.....	38
11. Гриб В.І., Конотопенко О.П., Мельник Е.А. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ У МЕРЕЖЕВОМУ СУСПІЛЬСТВІ (NETWORK SOCIETY).....	41
12. Добродум О.В., Мартинюк Е.І., Нікітченко О.Е. ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ОСМИСЛЕННЯ ПАНДЕМІЇ ЯК НАУКОВОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПРОБЛЕМИ.....	45
13. Довнар Т.І. ФЕОДАЛЬНАЯ ЗЕМЕЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ И СТАНОВЛЕНИЕ КЛАССА МЕЩАН В ЭПОХУ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО.....	50
14. Жолнер П.Д. ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА МОРАЛЬ ТА МІЖНАЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ – ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ.....	55
15. Іщук Н.В. ДЕЯКІ ЗАУВАГИ ЩОДО КІЛЬКІСНО-ЯКІСНОГО ПІДХОДУ В СУЧАСНІЙ МЕДИЦИНІ.....	60
16. Калач Д.М., Марчук І.А. ЕТИКА В УМОВАХ КАРАНТИНУ....	63
17. Кваша К.О. ДУАЛІЗМ ХРИСТІЯНСЬКИХ І ДАВНЬОСЛОВ'ЯНСЬКИХ РИТУАЛІВ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ У КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИХ СВЯТАХ	66
18. Келлер О.Б. СРЕДНЕВЕКОВОЕ ГОРОДСКОЕ ПРАВО ГЕРМАНИИ: ОБЩИЙ ВЗГЛЯД.....	69

19.	Кобетяк А.Р. ЗНАЧЕННЯ «НОВИХ» АВТОКЕФАЛЬНИХ ЦЕРКОВ У СИСТЕМОТВОРЕННІ ВСЕЛЕНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я.....	72
20.	Колінько М.В., Кузьміна А.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ВІД ПРОСВІТНИЦТВА ДО СУЧАСНОСТІ.	75
21.	Корзун О.В. ПОСТКОЛОНІАЛЬНІ ПОЗИЦІЇ У ТРАКТУВАННІ ІСТОРІЇ НАУКИ УКРАЇНИ	78
22.	Куліш П.Л. ЕСТЕТИКА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ.....	81
23.	Лукашенко М.В. ПЕРЕТВОРЮЮЧА СИЛА ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ У ДЗЕРКАЛІ САКРАЛЬНИХ МІФІВ ТА НАРАТИВІВ..	85
24.	Майданевич Л.О., Федотова В.В. ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ПРИ ВТРУЧАННІ В СФЕРУ ЗДОРОВ'Я: ОСНОВНІ АСПЕКТИ.....	90
25.	Макаров З.Ю. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗРУШЕННЯ В РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПРЕДМЕТУ СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	92
26.	Martynenko N.M. EMPIRICAL METHOD OF FRANCIS BACON AND ITS INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF MODERN MEDICINE.....	96
27.	Мельник В.М. ЛАПУЖ, АММОН І ВОЛЬТМАН ЯК БАТЬКИ-ЗАСНОВНИКИ ПОЛІТИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ.....	98
28.	Мельничук В.В., Горохова Л.В., Вергелес Т.М., ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНЦІВ.....	102
29.	Овсянкін Л.А., Гришина Ю.О. СПЕЦИФІКА ПРОЯВУ ГЕДОНІЗМУ В СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ.....	105
30.	Пилипенко С.П. КОНЦЕПЦІЯ НООСФЕРИ В.І.ВЕРНАДСЬКОГО ТА ДУХОВНИЙ ПОШУК СУЧАСНОГО ЛЮДСТВА.....	108
31.	Політанська Д.В. LOGIC AS THE BASIS AND THE MAIN TOOL OF EVIDENCE-BASED MEDICINE.....	112
32.	Попов В.Ю., Попова О. В. ЧИ Є ФІЛОСОФІЯ НАУКОЮ?.....	116
33.	Предко М. Є. МІЖНАРОДНІ ІНСТИТУЦІЇ ПРО СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	120
34.	Предко О.І. РЕЛІГІЙНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНІ КОНТЕКСТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ.....	124
35.	Пустовіт С.В. БІОЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОВІДНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.....	128
36.	Ратніков В.С. ФІЛОСОФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЧАРЛЗА САНДЕРСА ПІРСА: ДЕЯКІ ПАРАЛЕЛІ ІЗ СУЧАСНІСТЮ.....	132
37.	Ратушняк І.І. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО МЕТОДИЧНОЇ РОЗРОБКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВУЗІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ НА ТЕМУ: «УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1921 рр.» НА ПРИКЛАДІ	

	«ГЕТЬМАНАТУ П. СКОРОПАДСЬКОГО».....	135
38.	Самолюк А.О. ПРОТЕСТАНТИЗМ У СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПОСТУПІ УКРАЇНИ.....	141
39.	Sage Rosemary CRISIS IN THE BRITISH PRACTICAL EDUCATIONAL SYSTEM.....	144
40.	Соколовський О.Л. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ОРТОДОКСІЇ ЯК КАТЕГОРІЇ У РЕЛІГІЄЗНАВСТВІ.....	146
41.	Ставничий А.М. (Архімандрит Ієремія) НА ШЛЯХУ ДО НОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ: ЛОГІЗМ ПРОТИ РАЦІОНАЛІЗМУ.....	150
42.	Стрелкова Ю.О. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЕРНСТА ТРЬОЛЬЧА.....	155
43.	Труфанова А.О. СУТНІСНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПТУ «МИСТЕЦТВО» В ФЕНОМЕНОЛОГІЇ Е. ГУССЕРЛЯ.....	158
44.	Труханова С.Л., Пилипчук В.Л. ЦИФРОВІ ОСНОВИ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПАЦІЄНТА І ЛІКАРЯ.....	163
45.	Ханжи В.Б. ЧАСОВИЙ ВИМІР ВЕКТОРІВ СВОБОДИ ВОЛІ В ФІЛОСОФІЇ НОВІТНЬОГО ЧАСУ.....	166
46.	Chelysheva T.E. POLITICAL PERCEPTION AND PARTICIPATION OF UKRAINIAN IMMIGRANTS IN ITALY.....	169
47.	Черкасов С.В. АНАЛОГІЯ В КЛІНІЧНІЙ МЕДИЦИНІ. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ.....	173
48.	Шевченко С. Л., Шевченко О. В. ДО СПЕЦИФІКИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МЕРОЛЬДОМ ВЕСТФАЛЕМ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІБЕРАЛІЗМУ І МОРАЛЬНОГО КОМУНІТАРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ ЕТИКИ.....	177
49.	Ямчук П.М. УСВІДОМЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ МАСОФІКАЦІЇ (ДЕКІЛЬКА РОЗМИСЛІВ ПРО ТЕОРІЮ Й ПРАКТИКУ МАСОФІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ В РЕЦЕПЦІЇ ТА АКСІОЛОГІЧНОМУ ОСМИСЛЕННІ Х. ОРТЕГИ-і-ГАСЕТА ТА В.Я. ЛАКШИНА).....	182
	НАШІ АВТОРИ	186

Ханжи В. Б.,
д. філос. н., професор,
завідувач кафедри філософії та біоетики
Одеський національний медичний університет
м. Одеса, Україна

ЧАСОВИЙ ВИМІР ВЕКТОРІВ СВОБОДИ ВОЛІ В ФІЛОСОФІЇ НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Осмислення проблеми свободи волі та шляхів її реалізації проходить червоною ниткою через всю історію філософії. Доволі часто філософи пропонували свої етико-антропологічні погляди не тільки в самодостатньому виді, але й у щільному зв'язку з інтерпретаціями питань інших проблемних кіл, як правило – онтологічних, принципово наголошуючи на дослідницькій необхідності таких комплексних пошуків. Однак насправді вчення мислителів несуть в собі набагато більшу потенцію інтерпретацій – навіть таких, про які, можливо, автори й не здогадувались. На мій погляд, достатньо перспективною є артикуляція векторів свободи волі (як буде показано, такими є не тільки традиційні етичні протилежності – добро і зло) крізь призму часового виміру, інакше кажучи – в аспекті темпоралізації. Дані матеріали присвячені дослідженню вказаної можливості в філософській спадщині Новітнього часу. Лімітованість об'єму роботи дозволяє піддати інтерпретації обмежену кількість вчень, але, вважаю, порівняльний аналіз позицій таких знакових для епохи постатей, як Фрідріх Ніцше і Микола Бердяєв, має бути досить продуктивним в обраному пошуковому полі.

Відправною ідеєю дослідження послугувала теза про те, що саме свобода волі є внутрішнім рушієм людської форми темпоральності та саме через її спрямованість формуються відповідні вектори часу [5, с. 228, 233–241]. В деяких попередніх роботах (див., наприклад, [6]) було розглянуто певні акцентуації в поглядах мислителів епох, що передували Новітньому часу, які надають підстави для осмислення етичної специфічності діяльності людини в часовому вимірі. Проведений в обраному контексті аналіз продемонстрував, що в цих вченнях, як правило, мова йшла про, нехай і двовекторну, але одну вісь (назвемо її *горизонтальною*) реалізації свободи волі. Два напрямки розгортання свободи волі, які в термінології моїх досліджень позначаються як вектори антропного часу, інтерпретувалися філософами, перш за все, як такі, що опредмечуються у руслах або блага, або зла. Отже, в розглянутих артикуляціях темпоральна структура, що формується в інтераціях «людина-людина» та «людина-світ», неминуче забарвлюється тонами морального протистояння і набуває атрибутованості етичною визначеністю.

Ф. Ніцше в принципі перекроює всі усталені можливості темпорального тлумачення доброї та злої компонент світобудови. Німецький філософ зауважує, що незаангажовані огляд і оцінка подієвості в категоріях добра і зла можливі тільки з метапозиції – вона («та сторона») докорінно має бути позбавленою будь-якого натяку на визначеність в рамках традиційної бінарності. Адже, згідно з афоризмом мислителя, «нет вовсе моральных феноменов, есть только моральное истолкование феноменов...» [4, с. 299]. Більш того, саме така установка дозволяє Ніцше зробити наступний крок – вибудувати другу, *вертикальну*, вісь, що конститує структуру людської темпоральності. Тут, як і в базисі згаданої вище горизонтальної осі часу, лежить свободна воля. Однак якщо в тому випадку значення осі розкривається в векторах добра і зла, то в даному («ординатному») розумінні вона наповнюється змістом тоді, коли мова йде про соціально-історичне положення суб'єктів. У такому контексті дефініції добра і зла просто розмиваються. Оглядаючи минулі тисячоліття, ми констатуємо, що «низи» (які від самого початку «погані») у ставленні до властителя спрямовували плин свого часу в руслі блага. А чи могло бути інакше?! Яким ще міг бути цей «писк» волі, якими ще мотивами могла бути пронизана темпоральність «низів», якщо «надлюди» самі по собі є «абсолютизоване добро»?! Саме «пафос знатности и дистанции, как сказано, длительное и доминирующее общее и коренное чувство высшего господствующего рода в отношении низшего рода, «низа» – таково начало противоположности между хорошим и плохим», – пише мислитель [3, с. 419].

Так само немає підстав виявляти етичні протилежності в часовій структурі, що конститується розгортанням волі властителя щодо рабів. Це – тканина *часу влади*, і, в якому б ключі не провадилося її розгортання, вона в будь-якому випадку, висловлюючись мовою раба, виступає як «благо», бо іншого від богоподібного володаря зійти не могло. Таким чином, описана вертикальна часова вісь визначена концептом не етичним, а ієрархічним; її єство інтенційовано зовсім іншим принципом, ніж в першій осі, – волею до влади. Сутність і рушій такого часу – волевиявлення володаря щодо підлеглого.

Зіставляючи запропоноване М. Бердяєвим тлумачення етичних протилежностей з ніцшеанським та артикулюючи таке в аспекті темпоралізації, відзначаю, що, як і в філософії Ніцше, в бердяєвській концепції виділяються дві часові осі, проте дана «система координат» моделюється, умовно кажучи, «з поворотом на 90°» щодо першої. Ось, яка була ключовою у німецького мислителя, в думці уродженця Київської губернії піддана критиці (в даній роботі вона осмислюється як *горизонтальна*). Коректніше говорити навіть не про вісь, а про рівень, оскільки плин часу, що базується на волевиявленні властителя до раба, є, по суті, циклічним. Більш того, цей цикл є метафізично замкненим:

рабська свідомість, яка є загальною для володаря і підлеглого, просто виявляє себе в різних іпостасях. Стани «властитель» і «раб» взаємодоповнюють один одного: панування неможливе без раболіпствування і навпаки (тут мова вже йде не про соціальний чи історичний статус, а, скоріше, про структуру свідомості суб'єкта). Однак якби все, що несе в своєму змісті людський час, визначалося цією ущербною подвійністю, таке людство давно вичерпало б себе. Цього не відбувається тому, стверджує Бердяєв, що крім двох показаних ролей існує третя – «вільний» [1, с. 35]. Людина здатна розірвати сформовані в історії відносини «властитель-раб», противні до її сутності, бо ніякі перешкоди природної та соціально-історичної детермінації не здатні задушити в ній особистісне єство. І цей прорив з рутини закостенілих традицій слід зафіксувати другою, *вертикальною*, віссю людського часу – часу становлення справжньої, згідно з поглядами філософа, свободи – свободи творчості. Особливо відзначу, що оскільки «реализация личности в человеке есть... постоянное трансцендирование» [1, с. 17], то показана вісь часу, по суті, являє собою спробу інтенції кінцевого до нескінченного, антропного синтезування часу й вічності. Свобода волі, що змістовно визначає перебіг часу в даному сенсі, Бердяєвим принципово піддається етичному вимірюванню. Саме те воління, яке характеризується спрямованістю на творче надання світові блага та підживлюється в цьому прагненні Божою Благодаттю, має право носити ім'я істинної свободи волі.

Представлені інтерпретації спадщини філософів Новітнього часу крізь призму часового виміру використовуються як елементи етичної реконструкції концепції антропного часу та історичного процесу [2, с. 115–145]. За аналогією з подвійним системним моделюванням (в рамках загальної параметричної теорії систем А. І. Уймова) мною здійснюється подвійне моделювання, концептуалізоване саме цим змістом: бінаризація антропного часу (вектори «благизації» та «озлоблення») комплементаризується до темпоралізації доброго і злого векторів становлення свободи людської волі.

Література:

1. Бердяев Н. А. О рабстве и свободе человека. Опыт персоналистической философии [Електронний ресурс] / Николай Бердяев // Библиотека Якова Кротова. — 162 с. — Режим доступа: http://krotov.info/library/02_b/berdyaev/1939_036_01.html — (дата звернення: 31.10.2021).
2. Запорожан В. Н. Между добром и злом: нравственное самоопределение человека : монография / В. Н. Запорожан, И. А. Донникова, В. Б. Ханжи. — Одесса : ОНМедУ, 2020. — 264 с.

3. Ницше Ф. К генеалогии морали. Полемическое сочинение / Фридрих Ницше ; пер. с нем. К. А. Свасьяна // Сочинения : в 2 т. / Сост. и примеч. К. А. Свасьяна. — М. : РИПОЛ КЛАССИК, 1998. — Т. 2. — С. 409–526.
  4. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. Прелюдия к философии будущего / Фридрих Ницше ; пер. с нем. Н. Полилова // Сочинения : в 2 т. / Сост. и примеч. К. А. Свасьяна. — М.: РИПОЛ КЛАССИК, 1998. — Т. 2. — С. 241–408.
  5. Ханжи В. Б. Парадигмы времени: от онтологического к антропологическому пониманию: монография / В. Б. Ханжи. — Херсон : Гринь Д. С., 2014. — 360 с.
- Ханжи В. Б. Соотношение добра и зла в учениях Лейбница и Канта. Реконструкция в аспекте темпорализации / Ханжи В. Б. // Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах : Матеріали доповідей та виступів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Вінниця, 19 листопада 2020 р.). — Вінниця : Вид-во ФОП Кушнір Ю. В., 2020. — С. 185–188.

Chelysheva T.E.,
 Project and export manager
 Faculty of Social and Political Science
Alma Mater Studiorum - Università di Bologna
Bologna , Italia

POLITICAL PERCEPTION AND PARTICIPATION OF UKRAINIAN IMMIGRANTS IN ITALY

The migration of individuals is a global phenomenon, which can be framed both as an evolutionary process that involves a series of adaptations and modifications over time, and as a system of relations concerning various areas (such as departure, transit and destination) and involving a plurality of actors and institutions. [1, p. 10]

More and more people are moving away from their country of origin for a variety of reasons, while retaining their citizenship or obtaining dual citizenship, and citizenship presupposes membership of a particular state, giving its holders a range of rights and duties that can influence the present and future of the state of origin. [3, p. 1]

Immigration, however, brings with it many consequences, such as estrangement from the society of origin, family, friends and relatives. As a British anthropologist E. Tylor said in 1871, culture is a «complex of elements which includes the knowledge, beliefs, art, morals, laws, customs and all other abilities and habits acquired by man as a member of a society». By changing